

רע"פ 8427/17 - מדינת ישראל נגד אמנון סאלם, איתי כליפה, רן בן דוד

בבית המשפט העליון

רע"פ 8427/17

רע"פ 8478/17

רע"פ 8479/17

לפני: כבוד השופט א' שהם
כבוד השופט ג' קרא
כבוד השופטת י' וילנר

המבקשת: מדינת ישראל

נגד

המשיבים: 1. אמנון סאלם
2. איתי כליפה
3. רן בן דוד

בקשות רשות ערעור על פסקי דינו של בית המשפט המחוזי מרכז לוד, מיום 13.09.2017; ומיום 18.10.2017, בעפ"ת 55667-06-17; בעפ"ת 26315-06-17; ובעפ"ת 4634-07-27, שניתנו על ידי כב' השופט א' יעקב, שופט עמית

תאריך הישיבה: כ' באדר התשע"ח (7.3.2018)

בשם המבקשת: עו"ד ארז בן אוריה

המשיב 1: בעצמו

עמוד 1

עו"ד רות עזריאלנט

בשם המשיב 2:

עו"ד חגי פונדק; עו"ד קובי טל

בשם המשיב 3:

פסק-דין

השופט א' שהם:

1. לפנינו שלוש בקשות לרשות ערעור שהוגשו מטעם המבקשת שכולן עוסקות בפסקי דין שניתנו על ידי כב' השופט א' יעקב - שופט עמית, בבית המשפט המחוזי מרכז-לוד. המדובר בפסק דין מיום 13.9.2018, שניתן בעניינו של אמנון סאלם (להלן: המשיב 1), בתיק עפ"ת 55667-06-17; בפסק דין מיום 18.10.2017 שניתן בעניינו של איתי כליפה (להלן: המשיב 2), בתיק עפ"ת 4634-07-17; ובפסק דין מיום 13.9.2017, שניתן בעניינו של רן בן דוד (להלן: המשיב 3), בתיק עפ"ת 26315-06-17.

2. יצוין, כי בדיון שהתקיים ביום 7.3.2018 בבקשות רשות הערעור, החלטנו ליתן למבקשת רשות ערעור ולפיכך היא תקרא, מכאן ואילך, "המערערת".

רקע והליכים קודמים בעניינו של המשיב 1

3. מדו"ח תנועה שנרשם על שמו של המשיב 1, עולה כי ביום 24.5.2016, בצומת הרחובות אורן ושור בפתח תקווה, נהג המשיב 1 ברכב תוך חציית הצומת באור אדום. אין חולק, כי הדו"ח נשלח לכתובתו הרשומה של המשיב 1, אך דבר הדואר חזר תוך ציון "לא נדרש". מאחר שהמשיב 1 לא שילם את הקנס שהושת עליו, כפי שנרשם בדו"ח, ולא הגיש בקשה להישפט, נשלחה אליו, על ידי רשות האכיפה והגבייה, דרישה לתשלום כפל קנס בסך ₪ 1,000 בתוספת ריבית פיגורים בסך ₪ 500, ובסה"כ ₪ 1,500. המשיב 1 קיבל דרישה זו, שנשלחה לאותה כתובת אליה נשלח גם הדו"ח, וביום 18.4.2017 הוא שילם בבנק הדואר סכום של ₪ 1,500.

4. ביום 25.4.2017, שלח המשיב 1 לבית המשפט לתעבורה בפתח תקווה בקשה להארכת מועד להישפט. בבקשה נטען, כי לפני כשבוע הוא קיבל מכתב בדואר, שבו נאמר כי הוא עבר עם רכבו באור אדום ועליו לשלם כפל קנס. מבדיקה שערך במטרה עלה, כי דו"ח התנועה נשלח אליו אך חזר כ"לא נדרש", ומאחר שחלפו למעלה מ-90 ימים מאז הגשת הדו"ח המקורי, הוא אינו יכול להגיש בקשה להישפט. לטענת המשיב 1, הוא לא קיבל מעולם את הדו"ח המקורי, ולדבריו הרכב בו מדובר רשום, אמנם, על שמו אך מי שמתמשת בו היא אשתו, גב' אורלי סאלם. יצוין, כי לדברי המשיב 1, רעייתו מכחישה כי חצתה את הצומת באור אדום, ולטענתה היא בעלת רישיון נהיגה מזה כ-24 שנים, מבלי שביצעה כל עבירת תעבורה. לפיכך, מבקש המשיב 1 לאפשר לו להישפט, על מנת "לנקות את הדו"ח הנ"ל". בנספח לבקשת המשיב 1 הצהירה גב' אורלי סאלם, כי "אני נהגתי ברכב הנ"ל בתאריך 24.5.2016".

5. ביום 19.6.2017, נדחתה הבקשה להארכת המועד להישפט (כב' השופט א' בועז). בהחלטה שניתנה בפתקית

נאמר, בין היתר, כי המשיב 1 לא סתר את "חזקת המסירה", הקבועה בסעיף 44 לתקנות סדר הדין הפלילי, התשל"ד-1974 (להלן: תקסד"פ), שכן הודעת הקנס, אשר נשלחה לכתובתו הרשומה, חזרה בציון המילים "לא נדרש". עוד נאמר בהחלטה, כי "משבחר המבקש [המשיב 1] שלא לקבל את הודעת הקנס שנשלחה אליו בדואר רשום כדין, אין לו אלא להלין על עצמו". עם זאת, ולפנים משורת הדין הורה בית המשפט על ביטול ריבית הפיגורים.

6. על החלטה זו הגיש המשיב 1 ערעור לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד, שבמסגרתו הוא חזר על עיקרי הטענות שהעלה בפני בית המשפט לתעבורה. המשיב 1 הוסיף וטען, כי הוא נוהג באופנוע בעוד שאשתו נוהגת ברכב הרשום על שמו. לגבי הדו"ח המקורי, חזר המשיב 1 וטען כי לא קיבלו, ולדבריו "בדואר יש בעיות והרבה מכתבים לא מגיעים". עוד נטען, כי אשת המשיב 1 מאשרת כי היא נהגה ברכב במועד שבו נרשם הדו"ח, אך מכחישה כי נסעה באור אדום.

7. במהלך הדיון שהתקיים בערעור, חזר המשיב 1 על טענותיו, אך רעייתו, גב' אורלי סאלם טענה, בניגוד לאמור בתצהירה, כי היא לא נהגה ברכב באותו יום ובאותה שעה, וממילא לא ביצעה עבירה של נהיגה באור אדום. גב' סאלם אישרה, כי היא היחידה הנוהגת ברכב, אך לדבריה "אין לי מה לעשות שם בשעה כזאת", והעלתה השערה כי מישהו אחר נהג ברכב, "אולי שכן שלנו". עם זאת, נרשמו מפי גב' אורלי סאלם גם הדברים הבאים "אני לא יודעת אם אני נהגתי ברכב". יצוין, כי בסיכומיה אמרה ב"כ המדינה "אני מבינה את טענות המערער [המשיב 1] ואשתו על כך שהם לא נהגו ברכב".

8. בפסק דינו, קבע כב' השופט א' יעקב, לאחר שסקר את השתלשלות העניינים במקרה דנן, כי "אני סבור כי כאשר מדובר במקרה בו אדם טוען שלא קיבל את דבר הדואר והוא מבקש להישפט, יש לאפשר לו את יומו בבית המשפט". לפיכך, התקבל הערעור ונקבע כי המשיב 1 יזומן לדיון בבית המשפט לתעבורה, "החל משלב הקראת כתב האישום". ועוד נקבע, כי הזימון ייעשה לאותה כתובת שאליה נשלח הדו"ח המקורי.

רקע והליכים קודמים בעניינו של המשיב 2

9. ביום 9.10.2016, נשלחה לכתובתו הרשומה של המשיב 2 "הזמנה לדיון וכתב אישום" (להלן: כתב האישום). בכתב האישום נטען, כי המשיב 2 נהג ברכב, ביום 30.3.2016, בדרך עירונית, במהירות של 114 קמ"ש במקום המהירות המותרת שהיא 70 קמ"ש, וזאת בניגוד לתקנה 54(א) לתקנות התעבורה, התשכ"א-1961 (להלן: תקנות התעבורה). המשיב 2 זומן לבית המשפט לתעבורה בפתח תקוה, ליום 7.11.2016 בשעה 11:00. כתב האישום, שנשלח, כאמור, לכתובתו הידועה של המשיב 2, חזר תוך ציון "לא נדרש".

10. ביום 7.11.2016, התייצבה ב"כ המאשימה בבית המשפט, אך המשיב 2 לא הופיע עד לשעת הדיון - 14:15. ב"כ המאשימה ביקשה לשפוט את המשיב 2 בהיעדרו שכן לדבריה הוא הזמן כדין, ובאותו מעמד ניתנה על ידי כב' השופט ט' פרי הכרעת דין שבמסגרתה הורשע המשיב 2 בעבירה שיוחסה לו בכתב האישום. בהמשך, נגזר דינו של המשיב 2, והושתו עליו העונשים הבאים: קנס בשיעור של 1,500 ₪ שישולם תוך 60 ימים; פסילה בפועל של רישיון הנהיגה ל-4 חודשים; ופסילה על תנאי של רישיון הנהיגה ל-3 חודשים.

11. ביום 19.6.2017, שלחה עו"ד רות עזריאלנט, ב"כ המשיב 2, בקשה לביטול פסק הדין שניתן בהיעדר, ולחלופין

בקשה לעיכוב ביצוע גזר הדין ולקביעת דיון בבקשה במעמד הצדדים. בגוף הבקשה נטען, כי המשיב 2 לא התייצב לדיון כיוון "שלא קיבל כל זימון לדיון" ואף לא קיבל את גזר הדין שניתן בהיעדרו. למשיב 2 נודע כי הוא נשפט בהיעדרו רק לאחר שפנה אל משרד הרישוי על מנת לברר מדוע לא חודש רישיון הנהיגה שלו, אשר פקע. עוד נטען, כי למשיב 2 "טענות כבדי משקל" נגד האישום שכן במועד ביצוע העבירה הרכב בו בוצעה הנסיעה לא היה בחזקתו אלא בחזקת גב' שוקרון דהן יפעת, חברת המשפחה. הרכב הושאל לגב' שוקרון לבקשתה, והיא "מודה בביצוע העבירה המיוחסת לה ומוותרת על טענת התיישנות". נטען בנוסף, כי במקרה דנן יש לבטל את פסק הדין על מנת למנוע עיוות דין למשיב 2. לבקשה צורפו שני תצהירים: האחד, תצהירו של המשיב 2 שבו נטען כי הוא לא קיבל כל זימון לדיון וגם לא את גזר הדין; השני, תצהירה של גב' שוקרון, המוסרת כי ביום 30.3.2016, הרכב המדובר היה בחזקתה, לאחר שהיא שאלה אותו מהמשיב 2, לצורך ביצוע נסיעה לאירוע אליו נדרשה להגיע. גב' שוקרון מודה בביצוע העבירה ומוותרת על טענת התיישנות.

12. בהחלטה מיום 29.6.2017, נדחתה הבקשה לביטול פסק הדין שניתן בהיעדר ראשית לכל, קבע כב' השופט ט' פרי כי לא הייתה סיבה מוצדקת לאי התייצבותו של המשיב 2, שכן ההזמנה לדיון נשלחה לכתובתו הרשומה, והיא חזרה תוך ציון "לא נדרש". עוד נאמר, בהקשר זה, כי המשיב 2 "לא צירף אישור כי כתובתו שונה או אינה נכונה ולא נתן טעם מוצדק באשר לסיבת אי קבלת דבר הדואר הרשום". אשר לעילה האחרת לביטול פסק דין שניתן בהיעדר, היינו אם "הדבר דרוש למנוע עיוות דין", קבע בית המשפט לתעבורה, כי אין "מדובר במקרה חריג" שיש לבטל בגינו את פסק הדין שניתן בהיעדר. עוד ציין בית המשפט לתעבורה, כי "מבצעת העבירה" (המרכאות במקור - א.ש.) חתמה על תצהירה כשנה לאחר מועד ביצוע העבירה, דבר אשר "מהווה שיהוי בלתי סביר, המצדיק דחיית הבקשה על הסף".

13. על החלטה זו הוגש ערעור לבית המשפט המחוזי. בהודעת הערעור נטען, כי המשיב 2 לא קיבל את ההזמנה לדיון, כיוון שמחודש יוני 2016 הוא חדל מלהתגורר באותה דירה "ולא הספיק לבצע את שינוי הכתובת במשרד הפנים". עם זאת, הערעור נשען, בעיקרו של דבר, על הטענה כי נגרם לו עיוות דין בשל החלטה שלא לבטל את פסק הדין שניתן בהיעדר. נטען, בהקשר זה, כי "גם אם סבר בית משפט קמא הנכבד כי לא הייתה 'סיבה מוצדקת' לאי הופעתו [של המשיב 2], הרי שיכול היה להשית עליו הוצאות משפט... ומכל מקום, שומה היה עליו להמשיך לבדוק אם ייגרם לו עיוות דין אם פסק הדין יוותר על כנו, בנסיבות טענתו (המוכחת בתצהירים) כי במועד העבירה לא נהג ברכב".

14. בפסק דין מיום 18.10.2017 התקבל הערעור (כב' השופט א' יעקב), תוך שנקבע כי גם אם לא הייתה סיבה מוצדקת לאי התייצבות, "יש לשקול גם את עניין עיוות הדין". לשיטתו של בית המשפט המחוזי, "כאשר אדם (אחר - א.ש.) מודה בביצוע עבירה, יש לבדוק את מהימנות ההודאה". בית המשפט המחוזי הוסיף עוד, כי שומה על הערכאה הדיונית לבדוק "אם אותה הודאה באה כדי למלט אחר מעונש כבד ומצבירת נקודות", ומכל מקום לא ניתן לפסול את תצהירו של המודה, "מבלי שנעשית בדיקה עובדתית". לאור האמור, בוטל פסק דינו של בית המשפט לתעבורה, תוך הנחייה "לקיים דיון בבקשה ובמסגרת הדיון יבדוק אם אכן מדובר בתצהיר שקר או בתצהיר אמת".

רקע והליכים קודמים בעניינו של המשיב 3

15. ביום 13.9.2015, הוגש נגד המשיב 3 דו"ח תנועה שבו נטען כי באותו יום בשעה 14:30, הוא נהג ברכב ובה בעת השתמש בטלפון נייד שלא באמצעות דיבורית. בחלק המיועד לדברי הנהג נרשם "אין לי מה לומר. היום תפסת אותי מחר אני אותך". ציון בדו"ח, כי הנהג (המשיב 3) מסרב לחתום וכי נמסר לו העתק מהדו"ח. מספר ימים לאחר מכן,

שלח המשיב 3 למשטרת ישראל בקשה להישפט. בתאריך 9.8.2016, נשלחה לכתובתו הרשומה של המשיב 3 "הזמנה לדין וכתב אישום" (להלן: כתב האישום), במסגרתה יוחסה לו עבירה של שימוש בטלפון נייד ללא דיבורית, בניגוד לתקנה 28(ב) לתקנות התעבורה. עוד נאמר בכתב האישום, כי המשיב 3 מוזמן להתייבב, בתאריך 13.9.2016 בשעה 08:30, בבית המשפט לתעבורה בפתח תקווה. בטופס אישור המסירה נאמר, כי דבר הדואר נמסר "לידי מיופה כוח של הנמען הרשום".

16. במועד שנקבע לדיון, המשיב 3 לא התייבב ולפיכך הוא הורשע בעבירה שיוחסה לו בהיעדרו. בהמשך, נגזר דינו של המשיב 3 והושתו עליו העונשים הבאים: 1,500 ₪ קנס שישולם עד ליום 13.12.2016; 3 חודשי פסילה בפועל; הפעלת פסילה על תנאי בת חודש ימים, בחופף לפסילה שהוטלה בתיק זה.

17. ביום 23.5.2017, שלח המשיב 3 "בקשה דחופה" לביטול פסק הדין שניתן בהיעדרו. בגוף הבקשה נטען, כי המשיב 3 לא קיבל את הזימון לבית המשפט, ומעיון באישור המסירה עולה כי הזימון נמסר לגב' ג'ולי בן דוד, אשתו של המשיב 3. עוד נטען, כי באותו מועד היו בני הזוג פרודים והמשיב 3 חזר להתגורר אצל הוריו בנתניה, כאשר אשתו "לא דאגה למסור לו את הפרטים אודות תאריך המשפט וההזמנה לבית המשפט". נטען בנוסף, כי המשיב 3 לא קיבל "עד היום" את פסק הדין בעניינו, והדבר התגלה לו במהלך ביקורת שגרתית של משטרת ישראל, עת נמסר לו כי הוא נשפט בהיעדרו ל-3 חודשי פסילה. המשיב 3 מבקש להישפט, מאחר שהוא מאמין כי לא ביצע את העבירה, והוא "המתין להזמנה זו לבית המשפט לדיון בעניינו".

18. בהחלטה שניתנה בפתקית, ציין כב' השופט א' בועז כי המשיב 3 לא הצביע על סיבה מוצדקת לאי התייבבותו, שכן הוא לא שינה את כתובתו במשרד הפנים ולא בדק אם הגיע דבר דואר לכתובתו הרשומה. עוד נקבע, כי המשיב 3 לא הצביע "על כל עיוות דין שיגרם לו מאי ביטול פסק הדין". בנוסף נאמר בהחלטה, כי העונש שהושת על המשיב 3 "עומד במתחם הענישה הראוי" לנוכח עברו התעבורתי המכביד, הכולל הרשעות "חוזרות" בעבירה זו, לרבות פסילה על תנאי שהופעלה בחופף.

19. בהודעת ערעור שהוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד נטען, כי שגה בית המשפט לתעבורה בכך שנתן החלטה בפתקית, מבלי לקיים "דיון אמיתי ומהותי" בטענות המשיב 3, וזאת בניגוד להחלטות "מנחות" של בתי משפט מחוזיים (האזכורים מופיעים בהודעת הערעור). עוד נטען, כי קיים במקרה דנן חשש ממשי לעיוות דין, שכן המשיב 3 עומד על חפותו והוא אף ביקש לממש את זכותו להישפט. עיוות הדין שנגרם למשיב 3 נוגע גם לתוצאתו העונשית של ההליך, שכן העונש שהושת עליו, הכולל 3 חודשי פסילה בפועל, אינו עומד במתחם הענישה הראוי והוא איננו מידתי.

20. בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כב' השופט א' יעקב) קיבל, ביום 13.9.2017, את הערעור, הגם שקבע כי אי התייבבותו של המשיב 3 נבעה ממחדלו, שכן הוא לא הודיע למשרד הפנים על שינוי הכתובת. עם זאת, ציין השופט יעקב, כי "אדם זכאי ליומו בבית המשפט, בפרט מקום שבו הוא מבקש להישפט". השופט יעקב הוסיף עוד בפסק דינו, כי "אני סבור כי אדם אינו צריך להיות מורשע בדין בשל מחדל מסוג כזה, מקום שבו הוא מבקש להישפט". לפיכך, הוחלט לבטל את פסק דינו של בית המשפט לתעבורה, תוך החזרת הדיון לבית המשפט, "החל משלב הקראת כתב האישום".

תמצית טיעוני המערערת בבקשות לרשות הערעור

21. נטען בבקשות, כי פסקי הדין שניתנו על ידי כב' השופט א' יעקב, הן בעניינם של המשיבים והן במקרים רבים אחרים, משקפים "גישה פרשנית עקבית ושיטתית", העומדת בניגוד להלכה הפסוקה, בהקשר לטענת "עיוות דין" המועלית על ידי מי שנשפט בהיעדרו.

טרם שפרשה את טיעוניה בנוגע לעילת הביטול שעניינה חשש לעיוות דין, טענה המערערת כי שגה בית המשפט המחוזי גם בשאלה הפרלמינרית, והיא: האם יש לקיים דיון בבקשה לביטול פסק הדין? המערערת הזכירה, בהקשר זה, את קביעתו של בית המשפט המחוזי בעניינו של המשיב 2, לפיה בכל מקום שבו מוגש תצהיר על ידי מי שמודה בביצוע העבירה (שאינו הנאשם), יש לקיים דיון בנושא לשם עריכת "בדיקה עובדתית" לגבי מהימנות ההודאה. לטענת המערערת, קביעה זו עומדת בסתירה לפסיקתו החד משמעית של בית משפט זה (למשל, ברע"פ 9142/01 איטליא נ' מדינת ישראל, פ"ד נז(6) 793 (2003) (להלן: עניין איטליא); וכן ע"פ 4808/08 מדינת ישראל נ' מנחם (6.1.2009) (להלן: עניין מנחם)). נטען, כי ההלכה המחייבת בעניין זה מורה כי, ככלל, אין לקיים דיון בבקשה לביטול פסק דין שניתן בהיעדר, שכן הדבר חותר תחת ההסדר הקבוע בסעיף 240 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חסד"פ), לפיו רואים אי התייצבות לדיון בעבירות קלות כהודאה באשמה. קיום דיון, כל אימת שנאשם מבקש לבטל פסק דין שניתן בהיעדרו, יגרום, כך נטען, לבזבוז זמנו של בית המשפט אשר יאלץ לדון בעניינו של מי שבחר שלא להתייצב לדיון במשפטו.

ומכאן לעילת הביטול שעניינה חשש לעיוות דין אשר יגרום למי שניתן פסק דין בהיעדרו. המערערת גורסת, כי על הטוען לעיוות דין רובץ נטל כבד, להצביע על קיומה של ראיה שיש בה פוטנציאל להביא לשינוי תוצאת המשפט. לגישת המערערת, יש לפרש את צירוף המילים "עיוות דין", המופיע בסעיף 130(ח) לחסד"פ, בדומה למשמעות ביטוי זה בסעיף 31(א)(4) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, שבו נאמר כי ניתן להורות על קיומו של משפט חוזר בעניין פלילי, בין היתר, אם "מתעורר חשש של ממש כי בהרשעה נגרם לנידון עיוות דין". המערערת סבורה, כי "שיקולי אחידות והרמוניה מובילים למסקנה כי הנטל הרובץ על המבקש בשני סוגי ההליכים - בין אם מדובר בבקשה לביטול פסק דין, בין אם מדובר בבקשה לקיום משפט חוזר - חייב להיות זהה". לשיטת המערערת, ניתן יהיה "לפתוח" את ההליך הפלילי החלוט, רק אם יעלה בידי המבקש להראות כי התצהיר, שעליו מבוססת בקשתו, הוא בעל אמינות לכאורית ומשקל סגולי, המביא לידי מסה קריטית, בעלת פוטנציאל לשינוי תוצאת המשפט. בהקשר לביטול פסק דין שניתן בהיעדר, גורסת המערערת כי לא די בהכחשת האשמה כדי להקים חשש לעיוות דין (רע"פ 2521/12 נג'אר נ' מדינת ישראל (28.3.2012) (להלן: עניין נג'אר)). בנוסף, אין בהגשת תצהיר סתמי, לפיו אדם אחר ביצע את העבירה כדי להצביע על קיומו של עיוות דין (רע"פ 8626/14 סמארה נ' מדינת ישראל (10.2.2015) (להלן: עניין סמארה)). המערערת הוסיפה וטענה, בהקשר הנדון, כי בתצהיר סתמי, שניתן על ידי מי שנטול על עצמו את האשמה אין די, אלא שיש להצביע על "אמינות לכאורית" של התצהיר. עוד גורסת המערערת, כי אין בטענת מי שמבקש לבטל פסק דין שניתן בהיעדר כי הוא כופר באשמתו, כדי להניח בסיס לטענת עיוות דין (רע"פ 1446/14 ריאד נ' מדינת ישראל (26.3.2014) (להלן: עניין ריאד)).

בהקשר לטענה השכיחה כי אדם אחר נהג ברכב, הפנתה המערערת לסעיף 27 ב(א) לפקודת התעבורה [נוסח חדש], לפיו "נעשתה עבירת תעבורה ברכב, רואים את בעל הרכב כאילו הוא נהג ברכב אותה שעה... זולת אם הוכיח מי נהג ברכב...". נטען, בהקשר זה, כי חזקה סטוטורית זו חלה ביתר שאת כאשר מוגשת בקשה לביטול פסק דין שניתן בהיעדר, בחלופ זמן ניכר, ולא ניתן להסתפק, לשיטת המערערת, בתצהיר סתמי של מי שמבקש ליטול על עצמו את האחריות לעבירה.

לאור האמור, גורסת המערערת כי שגה בית המשפט המחוזי בפסקי הדין שניתנו בעניינם של המשיבים, וכי יש מקום להתערב בפסקי הדין הנ"ל, ולבטלם.

22. זה המקום לציין, כי בד בבד עם ההחלטה ליתן רשות ערעור, המלצנו למערערת כי תסכים להותיר את החלק האופרטיבי בפסקי דינו של בית המשפט המחוזי, בעניינם של המשיבים, על כנו. זאת, על בסיס ההנחה כי המטרה העיקרית במסגרת הליך זה היא להעמיד הלכה על מכונה, ולנוכח הצהרת המערערת עצמה, כי מדובר "בגישה פרשנית עקבית ושיטתית", הנוגעת לבעלי דין נוספים, מלבד המשיבים. לאחר שנועץ בשולחיו, נתן ב"כ המערערת, עו"ד ארז בן ארויה, את הסכמתו להצעה, וכך הוחלט על ידינו בתום הדיון.

תגובות המשיבים

23. ב"כ המשיב 2, עו"ד רות עזריאלנט, טענה כי היא אינה חולקת על כך שמרשה לא הציג סיבה מוצדקת לאי התייצבותו, לאור העובדה שהוא לא שינה את כתובתו. עם זאת, סבורה עו"ד עזריאלנט כי צדק בית המשפט המחוזי בקובעו כי לא ניתן להתעלם מהתצהיר שהוגש, ולפיו אדם אחר מודה בנהיגה ברכב ובביצוע העבירה. במקרה כזה, כך נטען, היה על בית המשפט לתעבורה לקיים דיון בבקשת הביטול, על מנת לאפשר למגיש התצהיר להוכיח את אמיתות דבריו, במהלך הדיון בבית המשפט. לשיטתה של עו"ד עזריאלנט, אין ניתן לצאת מתוך הנחה כי התצהיר הוא שקרי.

24. ב"כ המשיב 3, עו"ד חגי פונדק, טען כי עיוות הדין בעניינו של מרשו נגרם, בין היתר, בשל העונש הכבד והבלתי מידתי שנגזר עליו. הדו"ח שהוגש נגדו כולל ברירת קנס וניתן היה לסיים העניין בתשלום קנס בסך 1,000 ₪. ואולם, בשל אי הופעתו של המשיב 3 לדיון, הושתו עליו 3 חודשי פסילה בפועל, תוך חריגה קיצונית ובלתי מידתית מרמת הענישה המקובלת בעבירות דומות.

דיון והכרעה

המסגרת הנורמטיבית

25. כפי שנקבע בע"פ 1903/99 חסין נ' מדינת ישראל (7.4.2008) (להלן: עניין חסין): "העיקרון המנחה בהליכים פליליים – אשר יש הסבורים כי ניתן לו אף מעמד חוקתי – הוא כי דיון יתקיים בנוכחות הנאשם, נוכחות זו דרושה לשם קיומו התקין של המשפט כמו גם לשם מראית פני הצדק והבטחת אמון הציבור בהגנות ההליך הפלילי". (שם, בפסקה 5 לפסק דינו של השופט א' א' לוי, וראו גם, ע"פ 106/17 פלוני נ' מדינת ישראל (30.1.2018); בש"פ 8823/07 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד סג(3) 500 (2010); ע"פ 10736/04 כהן נ' מדינת ישראל (26.9.2006); רע"פ 6282/12 פניני נ' מדינת ישראל (6.9.2012)).

בהתאם לכך, נקבע בסעיף 126 לחסד"פ הכלל, לפיו "באין הוראה אחרת בחוק זה לא יידון אדם בפלילים אלא בפניו". וכך גם נקבע בסעיף 208 לחסד"פ לגבי ערעור: "הדיון בערעור יהיה בפני בעלי הדין...".

26. ואולם, לכלל בסיסי ומובן זה קיימים מספר חריגים, שאחד מהם מעוגן בסעיף 240 לחסד"פ שעניינו "סדרי דין מיוחדים בעבירות קלות". סעיף 240(א) לחסד"פ קובע לאמור:

"(א) בעבירות לפי פקודת התעבורה, או לפי פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970, שלא גרמו לתאונת דרכים שבה נחבל אדם חבלה של ממש, בעבירות שנקבעו כעבירות קנס או כעבירות מינהליות או בעבירות לפי חיקוק אחר ששר המשפטים, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת קבע, יחולו סדרי דין אלה:

(1)

:

(2) נאשם שהוזמן ולא התייצב בבית המשפט בתחילת המשפט או בהמשכו, יראוהו כמודה בכל העובדות שנטענו בכתב האישום, זולת אם התייצב סניגור מטעמו;

(3) בית המשפט רשאי לדון נאשם לפי הוראות פסקה (2) שלא בפניו, אם הוא סבור שלא יהיה בשפיטתו על דרך זו משום עיוות דין לנאשם ובלבד שלא יטיל עליו עונש מאסר...".

הנה כי כן, בעבירות הקלות המוגדרות בסעיף 240(א) לחסד"פ, ניתן לדון את הנאשם שלא בפניו, ככל שבית המשפט סבור כי לא יגרם לו עיוות דין; וכאשר הנאשם מוזמן כדין למשפט ואינו מתייצב, רואים אותו כמי שמודה בעובדות הנטענות בכתב האישום.

27. סעיף 240(א) לחסד"פ מונה, בין היתר, עבירות קנס, שבהן דן פרק ז' לחסד"פ. סעיף 228(א) לחסד"פ קובע, כי "עבירת קנס היא עבירה של ברירת משפט...". סעיף 229(א) שעניינו "תשלום הקנס" קובע כך:

"(א) מי שנמסרה לו הודעת תשלום קנס, ישלם, תוך תשעים ימים מיום ההמצאה, את הקנס הנקוב בהודעה, לחשבון שצויין בה, זולת אם פעל באחת מדרכים אלה:

(1)

:

(2) הודיע, תוך תשעים ימים מיום ההמצאה, בדרך שנקבעה בתקנות, שיש ברצונו להישפט על העבירה".

את פרק ז' לחסד"פ חותם סעיף 230 שעניינו "הזמנה למשפט", ובו נקבע כדלקמן:

"הודיע אדם לפי סעיף 229(א) שברצונו להישפט על העבירה, תישלח לו הזמנה למשפט תוך שנה מיום שנתקבלה הודעתו; בית המשפט רשאי, לקיים את המשפט גם אם אותו אדם ביקש להישפט באיחור, ובלבד שהתקיימו התנאים

האמורים בסעיף 229(ה), בשינויים המחויבים, או מנימוקים מיוחדים אחרים שיפרט בהחלטתו...".

להשלמת התמונה בחלק זה, נזכיר את סעיף 44א לתקסד"פ המסדיר את נושא "חזקת המסירה", ונוקט בזו הלשון:

"בעבירות תעבורה שעליהן חל סעיף 239א לחוק ובעבירות קנס רואים את ההודעה על ביצוע העבירה, ההודעה לתשלום קנס או ההזמנה למשפט, לענין עבירת קנס כאילו הומצאה כדין גם בלא חתימה על אישור המסירה, אם חלפו חמישה עשר ימים מיום שנשלחה בדואר רשום, זולת אם הוכיח הנמען שלא קיבל את ההודעה או את ההזמנה מסיבות שאינן תלויות בו ולא עקב הימנעותו מלקבלן".

28. הסעיף המשלים את ההוראות שפורטו לעיל, הוא סעיף 130 לחסד"פ, הדין ב"שפיטת נאשם שלא התייצב בהמשך המשפט". ההוראה הרלוונטית לענייננו מופיעה בסעיף 130(ח), הקובע לאמור:

"(ח) נגזר דינו של הנאשם בחטא או בעוון שלא בפניו, רשאי בית המשפט, על פי בקשת הנידון, לבטל את הדין לרבות את הכרעת הדין וגזר הדין אם ניתנו בהיעדרו, אם נוכח שהיתה סיבה מוצדקת לאי התייצבותו או אם ראה שהדבר דרוש כדי למנוע עיוות דין; בקשה לפי סעיף קטן זה תוגש תוך שלושים ימים מהיום שהומצא לנאשם פסק הדין אולם רשאי בית המשפט לדון בבקשה שהוגשה לאחר מועד זה אם הבקשה הוגשה בהסכמת התובע" (ההדגשות שלי - א.ש.).

מילות המפתח בסעיף זה הם, אם "הייתה סיבה מוצדקת לאי התייצבותו" של הנאשם; או אם ראה בית המשפט "שהדבר (ביטול פסק הדין - א.ש.) דרוש כדי למנוע עיוות דין", ולדין בנושא זה אפנה להלן.

ואולם, הנני רואה להקדים לכך דיון קצר בשאלה, האם מחוייב בית המשפט, המתבקש לבטל פסק דין אשר ניתן בהיעדר, לקיים דיון בבקשה בנוכחות הצדדים?

29. פסק הדין המנחה לענייננו, שבו נדונה שאלה זו לראשונה, הוא עניין איטליא, בו נקבעה ההלכה כדלקמן:

"ככלל, טיעון בעל פה אינו נדרש, נוכח חובת המבקש-הנאשם לפרט את מלוא טענותיו בבקשתו (לביטול פסק הדין שניתן בהיעדר - א.ש.). טענות המבקש ותגובת המדינה להם, אם נדרשה, תהיינה מונחות בפני בית המשפט והוא יוכל להחליט בבקשה על פיהן. בירור נוסף בנוכחות בעלי הדין יכול להיות נחוץ כשיש ביניהם מחלוקות ביחס לעובדות אשר יש להן חשיבות להכרעה בבקשה".

ועוד נקבע, כי:

"הכלל הוא, שעל המבקש להעלות בכתב, במסגרת בקשתו לביטול פסק דין, את מכלול טענותיו, כולל אסמכתאות להן ותצהיר מטעמו התומך בבקשתו ככול שהדבר נדרש. בית המשפט, לאחר שיעיין בבקשה, מוסמך לדחותה על סמך

הדברים האמורים בה בלבד. עם זאת, מוסמך בית המשפט, על פי שיקול דעתו, גם לבקש את תגובת המדינה או, במקרים חריגים, כשהנסיבות מצדיקות זאת, לזמן את הצדדים לפניו" (שם, בעמ' 802).

ככל שבית המשפט מתבקש לקיים דיון בבקשה לביטול פסק הדין, בנוכחות הצדדים, והוא מחליט שלא להיעתר לבקשה, עליו לפרט "ולו בתמצית" את הנימוקים להחלטתו. נאמר, בהקשר זה, כי "ראוי כי בעל-דין אשר בקשתו להיות נוכח בדיון נדחתה ידע את נימוקיו של בית המשפט לכך".

30. הטעם להלכה שנקבעה בעניין איטליא, לפיה אין לקיים, ככלל ובהיעדר נסיבות חריגות, דיון במעמד הצדדים בבקשה לביטול פסק דין שניתן בהיעדר, נעוץ בתכליתו של סעיף 240 לחסד"פ. סעיף זה נועד לייעל את ההליכים הפליליים בעבירות קלות, והנאשם יכול להחליט שלא להיות נוכח בעת הדיון, כשאז יראוהו כמי שמודה בעובדות כתב האישום. קביעה "קטגורית", לפיה בית המשפט לא יהא רשאי לבחון בקשה לביטול פסק דין שניתן בהיעדר, בלא לקיים דיון במעמד הצדדים, חותרת תחת תכליתו של סעיף 240 לחסד"פ. גישה זו משמעה, כי גם אם בית המשפט סבור שהבקשה אינה מעלה סיבה מוצדקת להיעדרו של המבקש מהדיון, וגם אם אין חשש לעיוות דין, עדיין יהיה על בית המשפט לקיים דיון בבקשה במעמד הצדדים.

גישה זו נדחתה בעניין איטליא, עת הובהר כי,

"אילו צו של בית המשפט לזמן לדיון את כל המבקשים ביטול פסק דין, גם כאשר ברור כי פסק הדין בעניינם ניתן כדין, ואין כל הצדקה לבטלו, תפגום באופן משמעותי בתכלית של ייעול הליכים בעבירות קלות ותחזק את התמריץ השלילי של השתמטות מהופעה במשפט ממניעים טקטיים-ספקולטיביים" (שם, בעמ' 800).

31. להשלמת התמונה, יצוין כי חמשת הבקשות לרשות ערעור, אשר נדונו בעניין איטליא, נדחו, לאחר שבית משפט זה קבע, בנסיבות הדומות לבקשות שלפנינו, כי לא היה מקום להיעתר לבקשה לקיים דיון בנוכחות הצדדים. כמו כן, לא קמה עילה להתערב בפסיקתו של בית המשפט המחוזי, שלא להיעתר לערעורים על החלטות בית המשפט לתעבורה, אשר דחה את הבקשות לביטול פסקי הדין שניתנו על ידו, בהיעדר הנאשמים.

32. ההלכה שנקבעה בעניין איטליא, בשאלה אם יש חובה לקיים דיון במעמד הצדדים בבקשה לביטול פסק דין שניתן בהיעדר, אושרה על ידי בית משפט זה בעניין מנחם, עת נקבע כי,

"... בקשה לביטול פסק דין אין להגיש באופן סתמי וללא ביסוס הטענות המועלות בה. כפי שנקבע בעניין איטליא על המבקש להעלות בבקשתו לביטול פסק הדין את כל טענותיו, כולל אסמכתאות להן ותצהיר מטעמו התומך בבקשתו, ככל הנדרש. בית המשפט המעיין בבקשת הביטול מוסמך לדחותה על סמך האמור בה בלבד; כך ייעשה בוודאי אם הטענות אינן מאומתות והבקשה אינה מגלה עילה לביטול פסק הדין. בית המשפט מוסמך גם לבקש את תגובת המדינה לבקשה, אם ראה צורך בכך, ובנסיבות מתאימות וחריגות אף יזמן את הצדדים לדיון בבקשה אם יראה לנכון" (שם, בפסקה 8, וראו גם, רע"פ 8583/04 אברהים נ' מדינת ישראל (2.11.2004); רע"פ 12024/04 מורבר נ' מדינת ישראל (8.3.2005) (להלן: עניין מורבר)).

33. לסיכום חלק זה, מן הראוי לחזור ולהבהיר, כי בניגוד להשקפתו של בית המשפט המחוזי, אשר דן בערעוריהם של המשיבים, אין חובה לקיים דיון במעמד הצדדים, כל אימת שמתבקש ביטולו של פסק דין שניתן בהיעדר. קיום דיון כאמור הוא החריג ולא הכלל, ובית המשפט יזמן את הצדדים לדיון בנסיבות חריגות, שבהן ניתן להצביע על טעמים של ממש לביטולו של פסק הדין שניתן בהיעדר. עם זאת, על בית המשפט הדוחה בקשה לקיים דיון בנוכחות הצדדים, לנמק ולו בקצרה את החלטתו לדחות את הבקשה.

עילת הביטול שעניינה סיבה מוצדקת לאי התייצבות

34. סעיף 130(ח) לחסד"פ קובע כי רשאי בית המשפט לבטל פסק דין שניתן בהיעדר "אם נוכח כי הייתה סיבה מוצדקת לאי התייצבותו" של הנאשם לדיון, שהתקיים בעניינו. כדוגמא לביטול פסק דין בעילה זו ניתן לראות את החלטתו של בית משפט זה בע"פ 3346/10 סעדיה נ' מדינת ישראל (9.5.2010), שם נקבע, כי:

"מאחר שהמדינה לכאורה מסכימה לטענה לפיה לא זומן המערער כדין לדיון, הרי שלכאורה יש ממש בטענתו של המערער כי היתה סיבה מוצדקת לאי התייצבותו. כמו כן, מאחר שהתנאי שבסעיף (סעיף 130(ח) לחסד"פ - א.ש.) לפיו 'היתה סיבה מוצדקת לאי התייצבותו' עומד בפני עצמו, ואינו מצטבר לתנאי הנוסף המוזכר בסעיף... נראה על פניו כי סיכויי הערעור בעניין זה אינם מבוטלים" (שם, בפסקה 7).

עם זאת, בחינת החלטותיו של בית משפט זה מלמדת כי, לאור חזקת המסירה המעוגנת בתקנה 44 לתקסד"פ, עומדת משוכה גבוהה למדיי בפני הטוען לקיומה של סיבה מוצדקת לאי התייצבותו לדיון. כך, ברע"פ 10319/07 פדידה נ' מדינת ישראל (17.12.2007) (להלן: עניין פדידה), נשלחה הזמנה לדיון לתיבת הדואר של המבקש, במושב בו הוא מתגורר. טענתו של המבקש, כי תיבות הדואר במושב פרוצות "וכי דברי דואר אינם מגיעים ליעדם באופן תדיר", נדחתה, משלא צירף המבקש "כל חומר העשוי לאשש את טענתו". בע"פ 6859/07 אלפונסו נ' מדינת ישראל (18.9.2007) (להלן: עניין אלפונסו), טען המערער כי לא קיבל את הזימון למשפט ולא ידע על אודות פסק הדין שניתן נגדו, "בשל שיבושים בחלוקת הדואר במקום מגוריו". הטענה נדחתה, לאחר שהוכח כי הזימון לדיון ופסק הדין נשלחו אל כתובתו של המערער בדואר רשום, "דבר המאפשר לראות בכך המצאה כדין". גם טענה לפיה מועד הדיון נשתכח מהמבקש, ולפיכך הייתה סיבה מוצדקת לאי התייצבותו, נדחתה תוך קביעה, כי "שיכחה של מועד הדיון אינה מהווה סיבה מוצדקת לביטול פסק הדין וקיום דיון נוסף" (ע"פ 5377/03 ג'מאל נ' מדינת ישראל (29.6.2003), וראו גם, רע"פ 3518/15 מלקמו נ' מדינת ישראל (27.4.2017); רע"פ 2673/11 זימנר נ' מדינת ישראל (12.4.2011)). טענה כי הזמנה לדיון לא התקבלה, מאחר שהמבקש שינה את כתובת מגוריו, בה התגורר ביחד עם הוריו המבוגרים, נדחתה תוך קביעה, כי

"המבקש במודע לא שינה את כתובתו במשרד הפנים, על כן מוטלת עליו חובה כפולה ומכופלת לבדוק את הדואר אשר מגיע לכתובתו הרשומה במשרד הפנים, מי שלא עשה כן אין הוא יכול להלין על הוריו המבוגרים, והוא יכול להלין רק על עצמו, על כך שלא בדק האם הגיעו אליו דברי דואר" (רע"פ 9811/09 סמימי נ' מדינת ישראל (29.12.2009), וראו גם, עניין פדידה).

עוד נקבע, כי היעדרותו של המבקש מהדיון והיעדרות בא כוחו, בשל מצבו הרפואי, מבלי שהתבקשה דחייה של הדיון, אינן מהוות סיבה מוצדקת לאי התייצבות (רע"פ 3313/17 עאסלה נ' מדינת ישראל (27.4.2017), וראו גם, עניין עמוד 11

מורבר).

35. מדוגמאות אלה ועוד רבות אחרות, נלמדים הכללים הבאים: כאשר דו"ח העבירה, ההזמנה לדין, או כתב האישום נשלחים בדואר רשום לכתובתו של המבקש במשרד הפנים, לא תעמוד לו, ככלל, טענה לקיומה של סיבה מוצדקת לאי התייצבות. זאת, גם אם עבר המבקש למקום מגורים אחר מבלי ששינה את כתובתו במשרד הפנים; מסירת הזימון לאדם בוגר בכתובתו הרשומה של המבקש מהווה מסירה כדין; טענות לשיבושים בהגעת דברי הדואר יש לתמוך בחומר ממשי, ואין להעלות טענות מסוג זה בעלמא וללא כל תימוכין; ככלל, טענות בדבר בלבול או שכחה של מועד הדיון לא תתקבלנה כסיבה מוצדקת לאי התייצבות, הגם שבמקרים המתאימים ניתן לטעון לקיומו של חשש לעיוות דין; גם טענות בדבר חוסר האפשרות לקבל את דבר הדואר, בשל שהייה בחו"ל, שהייה ממושכת במקום אחר בארץ, אשפוז בבית חולים וכיוצ"ב, יש לתמוך במסמכים ואין לקבל טענות מעין אלה ללא תימוכין מספיקים.

עילת הביטול שעניינה חשש לעיוות דין

36. עילה זו לביטול פסק דין שניתן בהיעדר, מקורה, כמו קודמתה, בסעיף 130(ח) לחסד"פ, הקובע כי בית המשפט רשאי לבטל פסק דין שניתן בהיעדר הנידון "... אם ראה שהדבר דרוש כדי למנוע עיוות דין". המונח "עיוות דין" מופיע גם בסעיף 208א לחסד"פ, שעניינו "ביטול דחיית הערעור". בסעיף 208 לחסד"פ נקבע העיקרון לפיו "הדיון בערעור יהיה בפני בעלי הדין", אך בהמשך הסעיף נאמר, "אולם אם הוזמן בעל דין ולא התייצב, רשאי בית המשפט לדון בערעור שלא בפניו, או אם המערער הוא שלא התייצב - לדחות את הערעור מטעם זה בלבד". סעיף 208א קובע את התנאים לביטול דחיית הערעור, וזו לשונו:

"(א) נדחה ערעורו של נאשם בשל אי-התייצבותו יבטל בית המשפט את ההחלטה על דחיית הערעור וישמע את הערעור אם נוכח, על פי בקשת המערער, כי הייתה סיבה מוצדקת לאי התייצבות המערער או אם ראה שהדבר דרוש כדי למנוע עיוות דין.

(ב) בקשה לפי סעיף זה תוגש תוך חמישה עשר ימים מיום שהחלטת הדחיה הודעה למערער או תוך מועד מאוחר יותר שהסכים לו בית המשפט" (ההדגשות שלי - א.ש.).

בעניין חסין קבע בית משפט זה, כי לצורך פירושו הראוי של סעיף 208א לחסד"פ ניתן להסתייע, בדרך של היקש, בפסיקה העוסקת בקיומו של משפט חוזר ובזו הדנה בהוראתו של סעיף 130(ח) לחסד"פ. לאחר בחינה השוואתית זו, קבע השופט א' א' לוי, בהקשר לבקשה לבטל את דחיית הערעור בשל אי התייצבות המערער, את הדברים הבאים:

"עם זאת, נוכח עקרון סופיות הדיון עליו עמדתי לעיל, חידוש הדיון בערעור לגופו לא יוכל להיעשות כדבר שבשגרה. אל מולו יש לבחון, על יסוד החומר שהונח בפני בית משפט קמא, אם קיים חשש ממשי להרשעתו של חף מפשע. נדרשת הוכחה של תשתית איתנה בדבר קיומו של חשש מעין זה, בטרם יעדיף בית המשפט שיקולי צדק וחשיפת אמת על-פני השיקול בדבר סופיות הדיון... מכאן, שמקום בו התשתית הראייתית שלחובתו של אדם היא מוצקה ועומדת על שתי רגליה, קשה יהיה לטעון כי נגרם לו עיוות דין" (שם, בפסקה 7).

עמוד 12

ניתן אם כן לקבוע, בשינויים המחוייבים, כי גם כאשר מדובר בבקשה לביטול פסק דין שניתן בהיעדר, יש להצביע על שיקולים כבדי משקל, שיש בהם פוטנציאל ממשי לשינוי התוצאה, על מנת שיבוטל פסק הדין בעילה של חשש לעיוות דין. וכפי שהובהר בע"פ 6920/07 חסון נ' מדינת ישראל (4.9.2007):

"המונח 'עיוות דין' פורש בפסיקתו של בית משפט זה כמקרה שבו תוצאת המשפט היתה יכולה להיות שונה עקב פגם מסוים שנפל בהליך... או כמקרה שבו נפל בהליך פגם פרוצדוראלי כה חמור היורד לשורשו של עניין עד שקמה חזקה שנגרם עיוות דין ללא צורך בהצבעה על קשר סיבתי בין הפגם לתוצאה" (שם, בפסקה 7).

כפי שנגזרה להלן, טענות כלליות וסתמיות בדבר קיומו של עיוות דין, מבלי להניח תשתית ראייתית בעלת משקל לתמיכה בטענה, לא יובילו, ככלל, לבטלותו של פסק הדין, בעילה זו.

37. בפסיקתו של בית משפט זה, ובעיקר בהחלטות שניתנו בבקשות לרשות ערעור, נדונה לא אחת הטענה לקיומו של עיוות דין, בהקשר לסעיף 130(ח) לחסד"פ. כך, ברע"פ 2575/17 גיאר נ' מדינת ישראל (6.9.2017) נקבע, כי מבקש אשר אינו מנמק את טענתו מדוע ייגרם לו עיוות דין, "זולת טענה כללית שהעלה לפיה הוא כופר במיוחס לו", אינו עומד באמות המידה לביטולו של פסק דין שניתן בהיעדר (וראו גם, רע"פ 9175/09 יששכר נ' מדינת ישראל (26.4.2010); עניין עאסלה).

כאמור, אין די בהכחשת העבירה בכדי להקים חשש לעיוות דין (עניין נג'אר). בעניין סמארה, טען המבקש כי אדם אחר נהג ברכבו במועד ביצוע העבירה, ולראיה צורף תצהירו של אותו אדם. נקבע, כי אין בכך די על מנת לבסס טענה של עיוות דין, שכן "תצהירו של מר יוסף סמארה, אשר ממנו עולה כי הוא ביצע את העבירה, הינו תצהיר סתמי, ואין בתוכנו כדי להעיד באילו נסיבות בוצעה העבירה, וכיצד זכור למגיש התצהיר מה היו מעשיו... כשנה טרם הגשתו של התצהיר" (וראו גם, רע"פ 2754/12 ביסמוט נ' מדינת ישראל (19.4.2012)). ברע"פ 222/13 מחמוד נ' מדינת ישראל (17.1.2013) נדחתה טענה לקיומו של עיוות דין בשל עונש פסילה ממושך שנגזר על המבקש. נקבע, כי משהוטל על המבקש עונש הפסילה המינימאלי הקבוע בעבירה בה הורשע "קשה לראות כיצד נגרם לו עוול כלשהו מבחינה זו". גם טענה בדבר פגיעה קשה בפרנסה אינה מובילה למסקנה כי מדובר בעיוות דין (עניין אלפונסו). ברע"פ 4624/13 קוזניצוב נ' מדינת ישראל (27.8.2013), נקבע כי אין די בתצהיר לאקוני, אותו צירף המבקש לבקשתו לביטול פסק הדין, שבו הועלתה טענה כללית וסתמית לפיה הוא סבור כי הוא לא ביצע את העבירה, כדי לבסס עילה של חשש ממשי לעיוות דין. עוד נקבע, כי למרות שההזמנה למשפט, בעניינו של המבקש, לא נחתמה על ידי תובע אלא על ידי שוטר, הרי שלכל היותר מדובר בפגם טכני שאיננו מצדיק את ביטול ההליך כולו.

38. לסיכום, על כל הטוען לקיומה של עילה זו, במסגרת בקשה לביטול פסק דין שניתן בהיעדר, להציג טעמים של ממש לביסוס טענתו, טעמים הנתמכים במסמכים ובראיות שיש בהם פוטנציאל של ממש לשינוי התוצאה. כאשר הורם הנטל הראשוני לקיומו של חשש לעיוות דין אשר נגרם למבקש, ישקול בית המשפט אם לקיים דיון בנוכחות הצדדים על מנת לבחון את תקפותה של הטענה, או להחליט, גם מבלי לקיים דיון כזה, על ביטול פסק הדין וניהול המשפט מראשיתו.

ומן הכלל אל הפרט

39. לאחר פירוט העקרונות הכלליים בסוגיה שלפנינו, מן הראוי לבחון את החלטותיו של בית המשפט המחוזי לגבי כל אחד מהמשיבים. נזכיר, בהקשר זה, כי את החלטתנו לפיה, התוצאה האופרטיבית של פסקי הדין בעניינם של המשיבים תעמוד על כנה, אך בכך אין כדי לייתר בחינה פרטנית של פסקי הדין, ולהעיר את ההערות המתבקשות, במקום שהדבר נדרש.

המשיב 1

40. בעניינו של המשיב 1, נשלחה הודעת הקנס בדואר רשום לכתובתו הרשומה של המשיב, אך חזרה תוך ציון "לא נדרש". בנסיבות אלה, חלה חזקת המסירה והמשיב 1 מוחזק כמי שקיבל את ההודעה. טענתו העיקרית של המשיב 1 הייתה, כזכור, כי הרכב, אשר צולם כשהוא חוצה צומת באור אדום, מצוי בשימושה של רעייתו, ובתמיכה לכך צורף תצהיר של אשת המשיב 1, המאשר את הטענה כי רק היא משתמשת ברכב, תוך כפירה בביצוע העבירה עצמה. בדיון בבית המשפט המחוזי, טענה האישה כי היא לא נהגה ברכב, במקום ובשעה שבה בוצעה העבירה. חרף זאת קבע בית המשפט המחוזי בפסק דינו, כי "אני סבור כי כאשר מדובר במקרה בו אדם טוען שלא קיבל את דבר הדואר והוא מבקש להישפט, יש לאפשר לו את יומו בבית המשפט". בהתאם לכך, נקבע כי המשיב 1 יזומן לדיון "החל משלב הקראת כתב האישום".

41. לשיטתי, פסק דינו של בית המשפט המחוזי אינו יכול לעמוד מהטעמים הבאים:

א. בהינתן העובדה כי הודעת הקנס נשלחה אל המשיב 1 בדואר רשום, לכתובת המדווחת במשרד הפנים, חלה לגביו "חזקת המסירה", ולפיכך היה על בית המשפט לקבוע כי לא הוצגה בפניו סיבה מוצדקת לאי הגשת בקשה להישפט, גם אם המשיב 1 מבקש לטעון לחפותו.

ב. בנסיבות שהתבררו בפני בית המשפט המחוזי, אין כל חשש לעיוות דין שנגרם למשיב 1. כפי שפורט לעיל, העלאת טענה לפיה דבר הדואר לא התקבל, וכי הנמען מבקש להישפט, אין בה כדי להעיד על קיומו של עיוות דין. דברים דומים יש לומר גם לגבי התצהיר שצורף לבקשה, שהינו כוללני וסתמי, ומכל מקום מסתבר כי המצהירה אינה מודה בביצוע העבירה, ואף אינה מאשרת כי היא עשתה שימוש ברכב, בזמן ובמקום הרלוונטיים.

ג. אין לקבל את גישתו של בית המשפט המחוזי, לפיה יש ליתן למשיב 1 את יומו בבית המשפט, שכן כבר ניתנה לו הזדמנות להודיע על רצונו להישפט, אך הוא לא עשה כן, ומבחינה רעיונית היה לו למשיב 1 יומו בבית המשפט, וככל שלא ניצל הזדמנות זו, אין לו אלא להלין על עצמו.

העולה מן המכלול הוא, כי היה על בית המשפט המחוזי לדחות את הערעור שהוגש על ידי המשיב 1.

המשיב 2

42. במקרה זה, נשלחה "הזמנה לדיון וכתב אישום" לכתובתו הרשומה של המשיב 2, ודבר הדואר חזר תוך ציון "לא

נדרש". לטענת המשיב 2, הוא עבר להתגורר במקום אחר, אך לא שינה את כתובתו במשרד הפנים. לפיכך, ואין על כך כל מחלוקת, חלה בעניינו "חזקת המסירה" ובית המשפט המחוזי קבע, בצדק, כי לא הייתה סיבה מוצדקת לאי התייצבותו לדיון שנקבע בעניינו. הטענה המרכזית שבפי המשיב 2 היא, כי במועד ביצוע העבירה (נהיגה במהירות העולה על המותר), היה הרכב ברשותה של חברת המשפחה, ומתצהיר שצורף לבקשת הביטול עולה כי היא מודה בביצוע העבירה ומוותרת על טענת התיישנות. בית המשפט המחוזי קיבל את הערעור בקובעו כי "כאשר אדם (אחר - א.ש.) מודה בביצוע עבירה, יש לבדוק את מהימנות ההודאה". לפיכך, הורה בית המשפט המחוזי כי בית המשפט לתעבורה יקיים דיון בנוכחות הצדדים, בכדי לבדוק את אמיתות תצהירו של המודה.

43. אף כאן, בית המשפט המחוזי לא דק פורתא בהלכה.

ראשית, אין לקבל גישה לפיה כל אימת שמאן דהוא אחר מודה בביצוע העבירה, שומא על הערכאה הדיונית לקיים דיון על מנת לבדוק אם מדובר בהודאת אמת או שמא בהודאה שנועדה למלט את המבקש מעונש. יש לבחון כל מקרה לגופו, וכפי שנקבע לא אחת, הצהרה סתמית וכוללנית לפיה אדם אחר ביצע את העבירה, אין בה די, ככלל, כדי לבסס טענה לקיומו של עיוות דין.

שנית, ובמקרה הקונקרטי בו עסקינן, הוגש תצהירה של חברת המשפחה, המקבלת אחריות על העבירה, כשנה לאחר מועד ביצועה. זאת, מבלי שהובהר בתצהיר כיצד יכולה המצהירה לקבוע כי דווקא במועד המדובר היה הרכב ברשותה. נראה, כי בלא הצגת אסמכתאות התומכות באותה הצהרה, ניתן לראות את התצהיר כתצהיר סתמי גרידא, שאינו מבסס, בהכרח, טענה של עיוות דין. עם זאת, אין לומר כי שגה בית המשפט המחוזי בכך שהורה, במקרה הקונקרטי שלפנינו, לקיים דיון במעמד הצדדים, על מנת לבחון את אמיתות התצהיר, ובהמשך לקבל החלטה אם לבטל את פסק הדין שניתן בהיעדר - אם לאו. אוסיף עוד, כי גם לו הוחלט לדחות את ערעורו של המשיב 2, לא הייתה רואה מקום להתערב בהחלטה זו.

המשיב 3

44. בעניינו של המשיב 3 הוכח, כי ההזמנה לדיון נמסרה לאדם בוגר בכתובתו הרשומה של המשיב, ומבחינה זו מדובר במסירה כדיון. לפיכך, לא הייתה סיבה מוצדקת לאי התייצבותו של המשיב 3 בבית המשפט. חרף זאת, החליט בית המשפט המחוזי לבטל את פסק הדין שניתן בהיעדר, וזאת רק משום שהמשיב 3 טוען לחפותו. אין צריך לומר, כי החלטתו זו של בית המשפט המחוזי אינה עולה בקנה אחד עם ההלכות שנקבעו מקדמת דנא, שכן טענה סתמית לחפות, שאינה מגובה בנימוקים כבדי משקל הנתמכים בחומר המבסס את הטענה, לא אמורה להביא לביטולו של פסק הדין שניתן בהיעדר, מחשש לעיוות דין. עצם הקביעה, כי "אדם זכאי ליומו בבית המשפט, בפרט מקום שבו הוא מבקש להישפט", מחטיאה, לטעמי, את המטרה בנושא בו עסקינן. כאמור, המשיב 3 לא התייצב לדיון למרות שזומן כדיון, ולכן הוא החמיץ, במודע, את ההזדמנות לשטוח את טענותיו בבית המשפט, ומבחינה זו ניתן לו יומו. מתן הזדמנות שנייה למשיב 3 אינו עולה בקנה אחד עם מטרתו ותכליתו של סעיף 240 לחסד"פ, כפי שהובהר בהרחבה לעיל.

לבסוף, אתייחס לטענת ב"כ המשיב 3, לפיה ניתן לטעון לקיומו של עיוות דין, גם כאשר הוטל עונש חריג ובלתי מידתי בחומרתו. עקרונית, יש טעם בדברי הסנגור, ואין לשלול את האפשרות כי במקרים המתאימים, בהם חרג בית המשפט באורח קיצוני מרמת הענישה המקובלת, יבוטל פסק הדין שניתן בהיעדר מחשש לעיוות דין. ואולם במקרה

הקונקרטי, שבו הוטלו על המשיב 3 שלושה חודשי פסילה, תוך הפעלת עונש פסילה מותנה בחופף, אין לומר כי מדובר בעונש בלתי סביר ובלתי מידתי. לפיכך, לא היה מקום לבטל, מטעם זה בלבד, את פסק דינו של בית המשפט לתעבורה.

סוף דבר

45. אציע לחברי לקבל את הערעורים בעניינם של המשיבים 1 ו-3, ולדחות את הערעור בעניינו של המשיב 2, כפי שפורט לעיל. זאת, מבלי לבטל את התוצאה האופרטיבית שנקבעה בפסקי הדין, אשר ניתנו בבית המשפט המחוזי, בעניינם של המשיבים.

שׁוֹפֵט

השופט ג' קרא:

אני מסכים.

שׁוֹפֵט

השופטת י' וילנר:

אני מסכימה.

שׁוֹפֵט ת

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט א' שהם.

ניתן היום, ט' בניסן התשע"ח (25.3.2018).

שׁוֹפֵט ת

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט
